

مۇسلىمبەك سارقتىباي ۇلى

ەلى ءۇشىن تۇعان ەرلەر

شىنجاڭ چاستار - ورەندەر باسپاسى

مۇسلىمبەك سارقتىباي ۇلى

ەلى ءۇشىن تۇعان ەرلەر

شىنجاڭ جاستار - ورەندەر باسپاسى

2004 - ءۇرىمجى

图书在版编目(C I P)数据

《英雄的足迹》/穆思勒木别克 著 — 乌鲁木齐:

新疆青少年出版社 2004. 11

ISBN 7 — 5371 — 4742 — 6

I … 英 II … 穆 III 诗歌—作品集 — 中国 — 当代

哈萨克语(中国少数民族语言) N · I227

中国版本图书馆 C I P 数据核字(2004)第 117625 号

责任编辑:阿克木拜·贾帕尔

责任校对:努尔斯发提·库

插图会画:买力江·穆思勒木别克

封面设计:巴哈提

英雄的足迹(哈萨克文)

穆思勒木别克 著

新疆青少年出版社出版

(乌鲁木齐市胜利路 100 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行 新疆新华印刷三厂印刷

787×1092 毫米 32 开本 6.625 印张

2005 年 2 月第 1 版 2005 年 2 月第 1 次印刷

ISBN7-5371-4742-6 定价:8.00 元

جاۋاپتى رەداكتورى: اكىمباي جاپار ۇلى
جاۋاپتى كوررەكتورى: نۇرسىيات قۇرمەت قىزى
قىستىرما سۆزەتتەرىن سىزغان: مەيرجان مۇسىلىمبەك ۇلى
مۇقاباسىن جوبالاعان: باقت ەسكەندىر ۇلى

ەلى ءۇشىن تىۋعان ەرلەر

اۆتورى: مۇسىلىمبەك سارقتىباي ۇلى

*

شىنجاڭ جاستار - ورەندەر باسپاسى باستىردى
(ءۇرىمجى جەڭس كوشەسى 100 - قورا، پ: 830001)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەندەرى تاراتادى

شىنجاڭ شىنخۇا 3-باسپا زاۋودىدا باسلىدى

فورماتى 1/32 1092×787 مم، باسپا تاباغى: 6.625

2005 - جىل، اقپان، 1 - باسپاسى

2005 - جىل، اقپان، 1 - باسلىۋى

ISBN7 — 5371 — 4742 — 6

باعاسى: 8.00 يۋان

مازمۇنى

1	 سوز باسى
2	 1- بولم. سەيتتىڭ شەجىرەسى
2	 اكبار اعا.....
7	 جابىلعان جالا
9	 ساۋلە
12	 اق بەردەڭكە
26	 اعانىڭ اقبلى
39	 سوۋەتكە ساپار
42	 ازاتتىق توبى
55	 قايتقاندا
62	 اۆتوردان
66	 العاشقى وق
86	 مازار سوعىسى
90	 قايران حامىت
101	 تاستابان سوعىسى
104	 قاراسۋ سوعىسى
108	 باسىلگەن سوعىسى
139	 قۇلجا سوعىسى

145	 2-بۆلۈم. اكباردىڭ ارمانى
147	 باتىردىڭ باباسى
148	 دوستىق
154	 ەسبوسىن
160	 جۇلدىز جولىندا
188	 باتىردىڭ زارى
190	 وكىنىش
203	 ەپىلوگ

سوز باسى

شەبەرلەردەن بۇلىغان تەڭدەر بەكەم،
قازىنا-اسىل ارداگەر ەڭبەگى ورکەن.
شات زامان، باق-بايلىقتى، بەيىت تۇرمىس
ورناتقان ەگەي باتىر ەرلەر ەكەن.

قاھارمان حالقى ۇشىن قۇرالدانغان،
اقتىن با، باتىرعا جىر شىعارماغان.
كوسەمسىز، باتىرىنسىز، اقمىنسىز،
قاشاندا ەل شاتتىق ۇمىر قۇرا الماعان.

وي تاستاپ وقىرمانعا ەسكەرىلسە،
جۇيرىكتەي جۇيتكى قالام جەتكەنڭشە.
باستاشى شەجىرەلى كۇي داستانىن،
پەرنەسىن تانىپ تاۋىپ شەرتكەنڭشە.

قۇت قۇشاق، كەڭ ەتەكتى اياۋلى ەنىم،
كورىكتى، كەندى تاۋداي قالاۋلى ەدىڭ.
دەگەن عوي «ەر ەڭبەگىن ەل ساقتايدى.»
ەستىگەندى ەسكەرىپ جازا بەردىم.

بىرىنشى بولم

سەيتتىڭ شەجىرەسى

اكبار اعا

اشۇلى ارستانداي قايران باتىر،
وزەندەي كەمەرلەنىپ تولعاندا اقبل.
قايدا قان ساۋلاپ قوس تىزەسىنەن،
ارمانىن اقتارىلا سايىراپ جاتىر.

— ۇيرىگەن ساقاسىنداي الاقانىڭ،
بورىشىن ۇستىنە العان انا — وتانىڭ.
ءولى مە، ءتىرى مە الدە اكبار اعا،
باۋلىعان قىرانىنداي ەر اتانىڭ.

جەتىمدەي جاۋتاتىداعان ءار اۋىلعا،
دوستارىم، قارايىسىڭدار قاباعىما.
دارىعا-اي، ات جالىندا تاتۋ وستانىڭ،
الدى ءۇمىت، ارى كۇڭگىرت زامانىڭ دا.

ۇزىلگەن كوك ورىكتەي كوكتەمىن دە،
وسى ما، ءومىردىڭ بار جەتكەنى دە.

ایستادار و رتاقی هدم ارمانشکا ،
جورقتا جول ورتادا قالانیم با .
چولجا داقوس تنزه مناش قرققلغانی - ای ،
جگستاش جترکه نزه توپلارنا .

«البىرتپا» دەۋشى ەدى اعا اقامادىم،
سەنىمى سەلدەي، سەڭدەي كەتكەنى مە؟

اتبالدار ورتاق ەدىم ارمانىڭا،
جورنىقتا جول ورتادا قالغانىم با؟
قۇلچادا قوس تىزەمنىڭ قىرقىلعانى-اي،
جەڭىستىڭ جەتەر كەزدە تويلارىنا.

تۇلپارداي كىسەن سالعان ايامان،
جاس جانىم زارداپ تارتتى-اۋ، جاۋ وعىنان.
دۇسپاننان اجال ەكەن ماعان دەيىن،
جالعاسقان ەسبوسىنداي بابامزدان.

سوعىستا نە ساربازدار جانىن قىدى،
ايايدى جەكپە-جەكتە جاۋى كىمدى.
ەلى ءۇشىن تۇعان ەرى ەل دەپ ولەر،
تۇسىنەتىن ەرلەرسىڭ ءبارىڭ مۇنى.

كوپ كوردىم اكىبارعا ەرىپ ءور-ەڭىستى،
سۇلاغان بايتەرەكتەي نەلەر كۇشتى.
كورمەدى-اۋ، ءوز كوزىمەن بۇگىن اعا،
ءبىز جەڭىپ، جاۋ جەڭىلگەن ءتول جەڭىستى.

توقتا اجال! ۋاقىت بەر تولعانۇعا،
شاماڭشا سايرا ءتىلىم جان بارىندا.

دوستارىم ساعىنارسىڭ، توقتالاين،
اكباردىڭ باسىپ وتكەن جولدارىنا.

«بالا بار اتاسىنان اسىپ تۇعان،
بالا بار اتا جولدىن باسىپ تۇعان» .
مىنە بۇل بۇرىنغىدان قالغان ءتامسىل،
«بالا بار جەتپەك تۇگىل قاشىق تۇعان» .

كۇن كۇشتى الەمگە نۇر شاشىپ تۇرعان،
كوكتەم اسىل جىل قۇسىن اسىقتىرعان.
تۇعان جەر، وسكەن ەل دەپ تۇرۇستاعان،
اكبار اما اكەدەن اسىپ تۇعان.

اكەسى ولگەندە اكبار ون ۇشتە ەدى،
ءال-اۋقات اققان سۇداي ەڭىستەدى.
شونجارلار اكە ءولمىن قۇنسىز ەتىپ،
اتبالعا ارقالاتقان كوپ ىستەردى.

جەتىمىن دەمەي زەرەك ەردەي ءوستى،
شارلادى قارشىعاداي بەل-بەلەستى.
بالا كەزدەن ءان شىرقاپ، ولەڭ ايتىپ،
باتىرلىق قىسالارعا جەلدەي ەستى.

قارسى ەدى جەمقور، زالىم، بىلەرىڭ،
جاپالاقشا جالبانداپ كۇن كورۋىڭ.

شەرتەن شەبەرلىكپەن وي تۇسىرىپ،
قارايتىنىڭ ① «سۈيەل كەستى» كۈيلەرىنە.

جارقىلداپ جاي وعىنداي تەكتى ءوستى،
تولسىپ اقبل، ويى بولدى دەستى.
حالىق جاۋى قانقۇيلى زۇلىمدارمەن،
اق الماستاي ايقاسىپ كەسكىلەستى.

زەر سالىدى ءستىنىڭ اق پەن قاراسىنا،
ەزگى مەن ەزىلۋدىڭ اراسىنا.
نەشە رەت تۇرمەگەدە ءتۇسىپ شىقتى،
ون جەتى، جىيرما جاس شاماسىندا.

جاس ءومىردىڭ كوردى ازاپ-سىلارىن دا،
تار زاماننىڭ بالعاداي شىڭداۋىندا.
كوپ كوردى قاتەرلى كۈن، قايعىلى ءتۈن،
گومىنداڭ تۇرمەسىنىڭ قىناۋىندا.

سان بارىپ شەكارانىڭ ② جولىن كوردى،
نە قىيىن ۇزاق، ەڭىس، ءورىن كوردى.
ءتۈن-تۈنەكتە اتويلاپ ءور داۋىسىپەن،
شايقاستىڭ ەڭ الدىڭعى شەبىنە ەندى.

زامانىدا باتىر اتانغان ادام. قىزاي ەلىنىڭ مەسەكەلى رۋىنان.
ئەلە ايباعىنىڭ قورعاسى شەكاراسى مەن تالدىقورعاننىڭ شەكاراسى.

①
②

جابلان جالا

اڭدىستى اكبارمەنەن نەلەر ءالدى،
قاستىق سايلاپ قاسقىرداي توراپ الدى.
جەلىلەس جەمەنگەرلەر، جەمتىكتەستەر،
سونىڭ ءبىرى ازۋلى ءارا زاڭگى.

اكباردىڭ جىيرما ءۇشى، جىلدىڭ كۈزى،
ءارانىڭ مالىن ۇرلاۋ جوق نەگىزى.
وسى كەزدە ءارانىڭ كوپ مالىنان
جوعالغان بەس اتى مەن التى وگىزى.

اراداي ءارا نىڭداپ ارلى-بەرلى،
«بۇيتە بەرسە تاۋىسار ءبارىن» دەدى.
ماناپقان شۇيىنشىگە ءبىر ات الپ،
«قالىسىپىن، ۇرى اكبار» دەپ مالىمدەدى.

قۋاندى ءارا «ۇرىمدى تاۋىپ الدىم»،
سالىدى ارىز ساقشىسىنا گومىنداڭنىڭ.
قامالىپ التى اي اكبار قاشىپ شىعپ،
بايقادى، شىكى-سىرتقى جاۋ نىزارىن.

الپىتاي بولماسادا كۇشكە مىعىم،
جەتلىتتى زامان قىساپ سىكەرلىگىن.
ماقساتىن ارەكەتپەن ايقىندادى،
كورىپ تۇرىپ گومىنداڭ ۇستەمدىگىن.

جالىنداپ جۈرەگى وتتاي جاس كۈنىدە،
وشىكتى ادبلەتسىز زاڭ-تۈزىمگە.
بۇل كەگى توڭكەرىستىڭ كەكتى وتى بوپ،
قوزدادى، الاۋلاندى ايقىن مۈلدە.

ساۋلە

ماسىل بوپ بۈكىل ەلگە اۋىر باتپان،
گومىنداڭ ءار ۇلت حالقىن زار جىلاتقان.
كوبەيىپ زومبىلىق پەن المان-سالىق،
ەزگىنىڭ بىرەۋىنەن بىرەۋى ارتقان.

«ادامدىق قايدا، ار مەن قاسىيەتتىك؟» ،
— دەدى، ادامدار «ئاپتالدىق، جاسىپ وتتىك» .
كۈيزەلىپ بۇلاۋ-تالاۋ، شىعىنداردان،
ولگەنگە تابىلمادى اقىرەتتىك.

ەلىنە ەگەي ەرلەر باس بولعاندا،
اڭساعان جىل قۇسىنداى باق قونعاندا.
كۈيزەلىستەن ۇرلەندى كۈرەس وتى،
التاي، اقسۇ، قىزىلسۇ، تاسقورعاندا.

سازايىن بەرىپ جاۋدىڭ، جات ىستەردىڭ،
قۇتتىقتاپ توڭكەرىستىڭ جەڭىستەرىن.

جۇڭگودا كومپارتيا باستاۋىمەن،
يگەردى ۇلى وتاننىڭ زور ىستەرىن.

تۇن تۇنەگىن تۇرگەندەي تاڭ نۇرىمەن،
ولكە وياندى توڭگەرس دابىلىمەن.
شىنجاڭغا كەلىپ العاش كوممۇنىستەر،
«ۇشقىنان جالسىن قاۋلاپ» جايلىدى كەڭ.

جاراداي اسقىندى جاۋ قاستاندىعى،
بايقالدى الەنەن ول اسقاندىعى.
ۇيىقدان ويانسادا شىنجاڭ حالقى،
بولمادى سوندا دا ەلدىڭ بوستاندىعى.

حالىقتى قاجىتقان سوڭ زۇلىم بىلەپ،
قارسىلىق قار جاۋعانداي ارتتى ۇدەپ.
ماركس، لەنين تالىمى كەڭ تارالىپ،
وكتەمدىك السىرەدى قاتتى جۇدەپ.

نار بەردى ول، سانالىغا سەرىپىن بەردى،
شىن جۇيرىكتەي ادىمىن ەركىن كەردى.
جار سالدى ەرلەر ەلىمىز «كوتەر ەڭسە
ەزىلمە ەندىگارى، سەرىپىل» دەدى.

گومىنداڭغا كۇيرەيتىن كۇن تۇعاندا،
بولەنبەك قالماڭ قاۋىم نۇر شۇعىلاعا.

كومپارتيا مەيىرىمى كۈندەي كۈلىپ،
ساۋلەسى جارىق بەردى نىلقىعادا.

لەبى ەسكەن ازاتتىقتىڭ سول جىلداردا،
تارالدى مادەنيەت وي-قىرلارعا.
ءمالى، مەكتەپ بەتتەگى سۇلۇ مەڭدەي،
كورىندى قاراتوبە ① شونجىلاردا②

تالاپكەر قارلىعاشتاي قۇيىپ كەلدى،
مەرەزدەر مەرت بولارداي كۈدىكتەندى.
كورەگەندەر كەڭىتىپ كوز اياسىن،
قوعام دامۇ، تىڭ جولى ۇگىتەلدى.

بولدى مەكتەپ سارى مايىعا بال قوسقانداي،
تەرەزەسىز ۇيلەرگە شام جاققانداي.
الدى اشىق، سوتسياليزم يدەياسى،
اكبارعا اسەر بەردى بەلدى اسقانداي.

ءبىر رەت سوۋەتكە اكبار بارىپ كەلدى،
ونداعى اقيقاتتى انىق كوردى.
قۇربان سوتسيالېستىك جاڭا ۇكىمەت،
سانالى جاس جىگىتكە باعىت بەردى.

① ② جەر اتارى.